

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Вступ до мовознавства»

Освітньо-професійна програма «Українська мова і література»

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.01 Українська мова і література

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри української мови.
Протокол № 1 від “27” серпня 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета і цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вступ до мовознавства
Викладач (-і)	Професор Грещук Василь Васильович, доцент Пена Любов Іванівна
Контактний телефон викладача	0991605330, 0972168948
Е-mail викладача	ukrinst.pu.if@gmail.com , oscar.pena@ukr.net
Формат дисципліни	очна, заочна
Обсяг дисципліни	Кредити ЄКТС – 6 (180 год.)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Обговорення загальнометодологічних і загальнонаукових аспектів курсу, особливостей виконання різних форм робіт. Згідно з графіком консультацій.
2. Анотація до курсу	
<p>Курс «Вступ до мовознавства» займає важливе місце в лінгвістичній підготовці майбутнього філолога. Він має пропедевтичний характер. Основні його завдання полягають у тому, щоб підготувати першокурсників до слухання спеціальних лінгвістичних дисциплін, сформувати в них наукове розуміння сутності мови як суспільного явища, що виникло, розвивається, функціонує за специфічними законами, подати їм найважливіші теоретичні відомості з мовознавчої науки, ознайомити з основними поняттями і термінами, виробити вміння самостійно давати характеристику мовному матеріалу, підготувати до наукового вивчення конкретної мови – рідної, а також іноземної (-их).</p>	
3. Мета і цілі курсу	
<p>Метою викладання дисципліни «Вступ до мовознавства» є ознайомлення студентів із основними поняттями й системою термінів лінгвістики, введення їх у проблематику науки про мову, підготовка першокурсників до систематичного поглибленого вивчення предметів мовознавчого циклу.</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з'ясувати поняття мови, її функцій, природи, структури, внутрішніх законів функціонування і розвитку; – висвітлити питання діалектичної єдності мови й мислення, мови та мовлення; – ознайомити студентів із основними поняттями й термінологічною системою сучасного мовознавства; – формувати навички оперування фаховою термінологією. 	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен здобути такі компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знання основних понять і термінів мовознавства; – розуміння мови як системи, її функцій, складових частини та структури;закономірностей функціонування мови в суспільстві та її розвитку; – знати класифікацію звуків мови, визначення закономірностей їх поєднання, фонетичні процеси, природу і структуру складу; – знати передумови виникнення, етапи становлення, форми розвитку та види письма; – знати принципи орфографії та укладання алфавітів; – визначати типи відношень слів у лексичній системі мови; – розуміти сутність фразеологізмів та їхні ознаки; – знання типів словників та їхніх порівняльних характеристик; – розуміння наукових критеріїв класифікації мов та основнихзакономірностей їх історичного 	

розвитку;

– вміння визначати граматичні значення, категорії, граматичну форму слова, способи вираження граматичних значень у різних мовах;

– знання ознак та структури найменшої комунікативної одиниці – речення.

Результати навчання:

– визначати місце мовознавства в системі наук; чітко окреслювати різні мовознавчі поняття;

– практично визначати одиниці різних мовних рівнів; робити їх аналіз;

– класифікувати звуки мови, визначати закономірності їх поєднання, усвідомлювати фонетичні процеси, природу і структуру складу, а також наголосу та інтонації;

– пояснювати певні правописні явища, керуючись принципами орфографії;

– визначати типи відношень між словами в лексичній системі мови;

– визначати типи словників та їхні порівняльні характеристики;

– окреслювати наукові критерії класифікації мов світу;

– визначати граматичні значення, категорії, граматичну форму слів, способи вираження граматичних значень;

– формулювати ознаки та визначати структуру найменшої комунікативної одиниці – речення; визначати його типи;

– застосовувати різні класифікації мов світу для визначення мовних сімей і груп;

– застосовувати знання у практичних ситуаціях;

– користуватися здобутими знаннями, вивчаючи дисципліни мовознавчого циклу;

– використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні;

– здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями;

– здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних фактів;

– вільне оперування лінгвістичною термінологією для розв'язання професійних завдань;

– оволодіти здатністю до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24 (ден.) / 12 (заочн.)
семінарські заняття / практичні / лабораторні	36 (ден.) / 6 (заочн.)
самостійна робота	120 (ден.) / 172 (заочн.)

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	035 Філологія Українська мова і література	1	нормативна

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
------------	------------------	------------	---------------	-------------	---------------------

<p>Тема 1. Мовознавство як наука. «Вступ до мовознавства» як навчальна дисципліна Предмет та основні розділи мовознавства. Зв'язок мовознавства з іншими науковими дисциплінами. Методи проведення лінгвістичних досліджень.</p>	<p>Лекція, самостійна робота</p>	<p>1, 3-5, 7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, 2 год., 0 год., 4 год. / 0 год., 0 год., 8 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 2. Мова, її природа та суспільні функції Суспільний характер мови, її функції. Мова і мислення. Мова і мовлення. Знаковий характер мови. Завдання для самостійної роботи: опрацювати роботу І.Огієнка «Наука про рідномовні обов'язки».</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 4 год., 4 год. / 1 год., 1 год., 10 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 3. Система і структура мови Поняття системи та структури мови. Основні одиниці мови та їхні функції. Мовні рівні (яруси): нижчий та вищий; основні і проміжні. Розділи мовознавства. Поняття синхронії та діахронії.</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, 2 год., 2 год., 4 год. / 1 год., 1 год., 8 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 4. Фонетика як наука про звуки мови Фізичний аспект у вивченні звуків. Акустичні властивості звуків. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення звуків. Будова мовного апарата. Принципи класифікації звуків мови. Система голосних. Система приголосних.</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи,</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>

<p>Історичні та живі звукові зміни. Спонтанні звукові зміни. Фонетичні закони.</p> <p>Тема 5. Фонетичне членування мовленнєвого потоку</p> <p>Комбінаторні та позиційні звукові зміни. Сегментні й суперсегментні одиниці мови. Склад. Теорії складу. Типи складів. Такт, енклітики і проклітики. Фраза. Наголос і його типи. Поняття про орфоєпію. Інтонація та її елементи.</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>вказані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 6 год. / 2 год., 0 год., 10 год.</p> <p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 8 год. / 2 год., 2 год., 10 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 6. Лінгвістичний аспект вивчення звуків. Поняття про фонему</p> <p>Суть лінгвістичного аспекту у вивченні звуків. Фонологія як галузь знань про фонему. Поняття фонем. Функції фонем. Диференційні та інтегральні ознаки фонем. Варіанти та варіації фонем. Фонологічні опозиції. Фонологічна система мови.</p> <p>Завдання для самостійної роботи: фонетична і фонематична транскрипція слів і текстів (практикум).</p> <p>Тема 7. Походження та розвиток письма</p> <p>Звукова мова і письмо. Значення в історії суспільства. Основні етапи розвитку письма:</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>вказані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 6 год. / 2 год., 0 год., 10 год.</p> <p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 6 год. / 0 год., 0 год., 8 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>

<p>історизми. Неологізми, їх типи. Оказіоналізми. Основні шляхи збагачення словникового складу мови. Інтернаціоналізми. Завдання для самостійної роботи: виконання вправ, передбачених планом практичних занять.</p> <p>Тема 10. Лексикографія Лексикографія як наука про теорію і практику укладання словників. Принципи укладання слів у словниках. Енциклопедичні й лінгвістичні словники. Типи лінгвістичних словників. Структура словникових статей у різних типах словників.</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 3 год., 8 год. / 0 год., 0 год., 12 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 11. Дериватологія Словотвір як учення про способи і засоби творення слів. Зв'язок словотвору з лексикологією та граматиною. Основні поняття дериватології: словотвірне значення, твірна основа, словотворчий засіб, словотвірний тип і розряд, словотвірна категорія, словотвірне гніздо. Основні способи словотворення: морфологічні (афіксація, основоскладання, словоскладання, аббревіація), морфолого-</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 0 год., 2 год., 8 год. / 0 год., 0 год., 10 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>морфолого-</p>	<p>Лекція, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, 2 год., 0 год., 6 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>

<p>синтаксичний, лексико- синтаксичний, лексико-семантичний.</p> <p>Тема 12. Поняття про морфему Предмет граматики. Розділи граматики. Морфема як найменша значеннева одиниця мови. Типи значень морфем: речове, реляційне, дериваційне. Корені й афікси. Типи афіксів. Морфемна будова слова. Історичні зміни морфемної будови слова: опрощення, ускладнення, перерозклад, декореляція. Завдання для самостійної роботи: виконання вправ, передбачених планом практичних занять.</p> <p>Тема 13. Граматичне значення, граматична категорія, граматична форма Граматичне значення, його типи. Засоби вираження граматичних значень: синтетичні й аналітичні. Поняття про граматичну категорію. Граматична форма слова як єдність граматичного значення та засобу його вираження. Синтетичні й аналітичні форми слів.</p> <p>Тема 14. Частини мови як лексико-граматичні класи слів 3 історії вивчення</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>год. / 0 год., 0 год., 10 год.</p> <p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 0 год., 2 год., 8 год. / 2 год., 0 год., 10 год.</p> <p>Опрацювати</p>	<p>5</p>	<p>розкладу занять</p> <p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
---	---	------------	---	----------	---

<p>частин мови. Критерії виділення частин мови. Характеристика основних частин мови. Явища перехідності в системі частин мови: субстантивізація, ад'єктивізація, нумералізація, прономіналізація, вербалізація, адвербіалізація, партикуляція, інтер'єктивізація, препозиціоналізація, кон'юнкціоналізація. Частини мови в різних мовах.</p> <p>Завдання для самостійної роботи: виконання вправ, передбачених планом практичних занять.</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 6 год. / 2 год., 0 год., 10 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>
<p>Тема 15. Поняття про словосполучення та речення</p> <p>Поняття словосполучення. Типи словосполучень. Типи синтаксичних зв'язків у словосполученні: узгодження, керування, прилягання, ізафет, інкорпорування, замикання, тяжіння, координація. Речення як основна комунікативна одиниця мови. Типи речень. Актуальне членування речення.</p> <p>Тема 16. Походження і розвиток мови. Різноманітність мов світу. Класифікації мов</p> <p>Теорії походження мови. Моногенез і</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1-7</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 8 год. / 0 год., 0 год., 12 год.</p> <p>Опрацювати</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру відповідно до розкладу занять</p>

<p>полігенез. Закономірності розвитку мов. Мови міжнародного спілкування. Штучні міжнародні мови. Генеалогічна класифікація мов світу. Суть типологічної класифікації.</p> <p>Контрольна робота.</p> <p>Термінологічний мінімум.</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	1-7	<p>відповідні наукові джерела, виконати завдання і вправи, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 2 год., 2 год., 8 год. / 0 год., 0 год., 10 год.</p>	5	Протягом семестру відповідно до розкладу занять
	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	1-7	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела, виконати завдання, указані в інструктивно-методичних матеріалах до практичних занять, 0 год., 2 год., 8 год. / 0 год., 2 год., 12 год.</p>	5	Протягом семестру відповідно до розкладу занять
	<p>Практичне заняття</p>	1-7	<p>0 год., 2 год., 8 год.</p>	15	Протягом семестру відповідно до розкладу занять
	<p>Практичне заняття</p>	1-7	<p>0 год., 2 год., 10 год. / 0 год., 0 год., 14 год.</p>	5	

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу | Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою

	на основі 100-бальної системи (Див.: пункт «9.3. Види контролю» Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).
Вимоги до письмової роботи	Концептуально конкретне й емпірично верифіковане висвітлення питань.
Практичні заняття	Оцінюються за 5-бальною системою.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання всіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота																Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				Змістовий модуль 4					50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16		
п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о		

п/о поточне оцінювання (30 б.) – коефіцієнт 6
 контрольна робота – 15 б.
 колоквиум – 5 б.
 екзамен – 50 б.
 T1, T2 ... T16 – теми змістових модулів.

Методи контролю

Методи усного контролю – це бесіда, розповідь студента, роз'яснення. Основою усного контролю слугує монологічна відповідь студента (у підсумковому контролі це більш повний, системний виклад) або запитально-відповідна форма – бесіда, у якій викладач ставить запитання і чекає відповіді. Усний контроль, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі.

Письмовий контроль (контрольна робота, реферат) забезпечує глибоку і всебічну перевірку засвоєння навчального матеріалу, оскільки вимагає комплексу знань і вмінь студента. У письмовій роботі студентові необхідно показати і теоретичні знання, і вміння застосовувати їх для розв'язання конкретних завдань, проблем, крім того, виявляється ступінь оволодіння письмовою мовою, уміння логічно, адекватно проблемі скласти свій текст, давати оцінку проблемі.

Дидактичний тест (тест досягнень) – це набір стандартизованих завдань із визначеного матеріалу, який встановлює ступінь засвоєння його студентами.

Контроль набутих знань і вмінь із навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» здійснюється двома етапами:

– на практичних заняттях та під час перевірки виконаної студентом самостійної роботи й індивідуальних завдань шляхом усного чи письмового опитування студента, а також у формі тестових

самостійних робіт, розроблених до кожної теми;

– під час екзамену.

Форми контролю: усне опитування згідно із планами практичних занять, контроль самостійної роботи, тестові завдання з кожної теми, колоквиум (термінологічний мінімум).

7. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких фактів – реагування відповідно до Положення 1 і Положення 2.

8. Рекомендована література

1. Бевзенко С.П. Вступ до мовознавства: Короткий нарис: навчальний посібник. К.: Вища школа, 2006. 144 с.

2. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. К.: Вища школа, 1985. 360 с.

3. Дорошенко С.І., Дудик П.С. Вступ до мовознавства : навчальний посібник. К.: Вища школа, 1974. 305 с.

4. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства: підручник. К.: Видавничий центр «Академія», 2006. 336 с.

5. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: підручник. К.: Видавничий центр «Академія», 2004. 368 с.

6. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М.П.Зяблюк (та ін.). К.: Українська енциклопедія, 2007. 824 с.

7. Ющук І.П. Лекції зі вступу до мовознавства: навчальний посібник. К.: Вид-во Міжнародного інституту лінгвістики і права, 1995. 303 с.

Методичне забезпечення

Конспекти лекцій

Варіанти контрольних робіт

Програмові вимоги до курсу

Варіанти завдань для самостійної роботи студентів

Електронна хрестоматія

Пена Л.І. Вступ до мовознавства. Збірник вправ і завдань. Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2008. 72 с.

Пена Л.І., Дрогомирецький П.П. Вступ до мовознавства: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 102 с.

Пена Л.І. Вступ до мовознавства: Практикум. Івано-Франківськ: Фоліант, 2017. 150 с.

Викладачі: професор Грещук В.В., доцент Пена Л.І.